۱۵نجی نومر. ۱۳۲٤ سنه. ۲٦ صفر. شنبه. ۱۹۰٦ سنه. ۸ اپریل. ۱نجی بیت

یولدز

اعلانلر

اوچون هر یول چاماسندن برمرتبه باصدرمق اوچون ۸ تین ویل بو ینچه باصدرمق اوچون ۳ صوم آلنور.

اداره خانه‌مز شهر قزانده بورنایف مسجدی قارشنك ایرته برله، ساعت ۸ دن کوندز ۲ گه قدر آچقدر.

بهاسی:

آلوچیغه یوللانمق شرطی ایله بر یل اوچون ۳ صوم، یارتی یل اوچون ۱ صوم ۵۰ تیینلر. برمله‌ب هر نسخه‌سی ۵ تیینلر.

ЕЖЕНЕДѢЛЬНАЯ ГАЗЕТА „ЮЛДУЗЪ".

Цѣна 3 руб. на годъ.

Адресъ Редакціи: Казань, Екатерининская ул.

هر آتناده بر وگاها ایکی مرتبه چغاچق ادبی، فنی، معاشی وسیاسی جریدهء ترکیه‌در.

قزان، اپریل ۸.

بر آی مقدم فاس وماروك مسئله‌سندن بیك قورقلمش ایدی. آخرده اول مسئله‌ده صلح واقع بولدی. صلحدن گیرمانیه‌ده فرانسیه‌ده بیك راضیدرلر. حاضر آندن زورراق بر مسئله باشینی کوته‌روب طورادر:

ترکیه مصرغه خواجه لغینی قوّتله‌مکچی بولا. دایلی تیلیگراف گازیتینه مصردن خبر ایتولرینه قاراغانده مصرده ترکیه وکیلی غازی مختار پاشا خدیو عباس حضرتلری مجلسنده بولوب ترکیه‌نك طلبینی اعلام قیلمش. ترکیه طورسیناطو ناش جزیره‌سینی اوزینه قایتاروب آلماقچی بولادر. مصر ایله ترکیه آراسنده‌غی چیکنی عقبه ایله سویس طوغریسندن تعیین قیلوب سویس یرماغینك صول طرفینی ترکیه یاغنده قالدرماقچی بولادر. آنگلیه بو مسئله‌دن بیك قاوشاغان بولمق کیره‌ك. مصرده بو خصوصده کیگاشلرینی بیك یاشرون یورته‌لر. البته مصر حکومتی ترکیه گه آنگلیه کیگاشندن باشقه جواب بیره آلماس. نی جواب بیرله‌چگینی آنگلیه مأمورلری گازیت خبرچیلرینه هیچ سویله‌میلر. ترکیه‌نك بو درجه باطرایووی سیاست عالمنده هیچ کوتلمه‌گان بر اشدر. آخری آنگلیه‌گه قارشی همتینی کورسه‌تور وقتی ییتدی بوغای. آنگلیه دیگز دولتیدر. ترکیه‌نك دیگز کناری (٦) ملك چاقرمدن آرتقدر. کیمه‌لری سایه‌سنده آنگلیه ترکیه‌نك دیگز قریبی شهرلرندن کوبسینی (بلوگادا) ومحاصره قیلا آلور. لکن بونك آخری باردر: ترکیه ایله سودا مناسبتی کیسلسه، یاوروپا سوداگارلرینه بیك کوب ضررلر کیله‌چکدر. بناءً علیه یاوروپا آنگلیه‌نی ترکیه ایله صلح قیلشوغه اجبار قیلاچقدر. شول سببدن ترکیه بو حالدن بیك آرتق قورقمیدر.

ترکیه ایله بلغاریه چیگنده، بر آز فتنه چقدی. اش‌نك زورغه کیتوویده، بیك احتمال دیلر. ماکیدونیه ولایتلرینه آوستریه قولینی صوزماقچی بولوب طورا. یاشرن خبرلرگه قاراغانده بو خصوصده آوستریه‌گه گیرمانیه‌ده یاردم ایته‌چك ایمش. اگرده گیرمانیه ترکیه‌نك خلافینه حرکت قیلسه، اهل اسلام قارشنك آبرویی توشه‌چکدر.

اون یلدن بیرلی قیلغان ریالری بارده بوشقه کیته‌چکدر. یاوروپاده ترکیه‌نك گیرمانیه‌دن باشقه دوستی یوق ایدی. آنگلیه‌ده، فرانسیه‌ده، آوستریه وایتالیه‌ده، اوقلرینی بر ایکی مرتبه چه‌نچوب کورسه‌تدیلر. گیرمانیه‌ده اوزینك کم ایکانینی سیزدرسه، ترکیه اوچون دوستلقغه روسیه‌دن آرتق دولت قالمیدر. درست، تاریخده روسیه ایله ترکیه آراسنده بیك کوب کوگلسز واقعه‌لر کیچه‌شدر. آراده دشمانلقغه سببلرده یوق توگلدر. لکن حاضرده روسیه‌ده، کوب دولتلر طرفندن دشمانلق کوردی. ترکیه ایسه اوّلدن بیرلی هرکمدن جبر وظلم کوروب کیلمکده‌در.

اگرده ایکی مجبور دولتلر اتفاق قیلسه‌لر، سیاست عالمنده عجیب بر قوّت حاصل بولاچقدر. بو دوستلقغه روسیه‌نك (۲۰) میلیون اهل اسلامی‌ده بیك شاد بولاچقدر.

باتوم مسئله‌سی کبی (۱۸۷۷) نچی سنه‌نك صوغشندن قالغان آراده‌غی نزاعلی مسئله‌لرده، روسیه ترکیه گه قارشی دوستلق ویومشاقلق کورسه‌تسه، ترکیه‌نك دوستلاناچغنك شبهه یوقدر. اوّلده روسلرده استانبولنی آلمق فکری بار ایدی. ترکلر بوندن بر آز قورقالر ایدی. شول سببلی دوستلق متصور توگل ایدی. ایمدی روسیه‌ده بو فرض یوقدر.

چونکه حاضرده روس گازیتلرینك بعضلری پیتربورغنی فینلاندیه‌نك آلووندن قورقوب یازا باشلادیلر. پیتربورغ خفاسی بارنك استانبول خیالینه اورن یوقدر.

بیش آلتی سنه مقدم آنگلیه ایله فرانسیه آفریکاده (فاشودا) مسئله‌سی حقنك بر برینه نی قدر دشمانلانمشلر ایسه‌ده، (۱۹۰۴) نچی‌ده چوب کورمه‌مش بولوب مصر وفاس خصوصنك بر برسی ایله تمام دوستلاندیلر.

تاریخی دشمانلقغه قاراب قولده‌غی پولیتیکه‌نی اچقندروغه یارامی. اگرده گیرمانیه دشمانلق اظهار قیلا باشلاسه، بو تدبیر مجبوری بولاچقدر. اوچ سنه مقدم بو فکر، مصرده چقمقده اولان (المنار) جریده‌سنده‌ده ملاحظه قیلنمش ایدی. بعض روس گازیتلری ترکیه ایله روسیه اتفاقینه کوبدن قزغوب یازمقده‌در.

مدرسه‌لر حقنده.

زمانمزده، وطنمز اولان روسیه اهل اسلامی آراسنده، مکاتب ومدارس دیدکلرمز، ویران خانه وفقیر خانه‌لر اولمشدر. مکتب مدرسه‌لریمزده، اکثر، طلبه وقتلرینی ضایع ایده‌ر، بوشقه عمر کیچرورلر، بوتأسفلی حال‌لرنك باشلیچه سببی، مکتب مدرسه‌لریمز محل امام‌لرینك مالی اولماسیدر، محلیه امام اولان ذات لیاقتلی، لیاقتسز، اولسون اوزینی مدرسه‌نك خواجه‌سی، صاحبی دیب بلور، مدرس‌لك عنواننی کوته‌رمك اوچون، مدرسه‌سینه، مسکنه محتاج برنیچه یالقاولرنی یرلشدرور، آنلره خلفه تیتولنی بیرور، بوروشچه تعلیم، تدریس امورنده گویاکه سعی، اجتهاددن کیرو طورمادقنی خلق‌غه کورسه‌تور، بونی کوروب بیچاره عوام بالالرینی مکتبه‌یبه‌رورلر، بالالر ایسه دورت بش سنه مکتبه دوام ایله‌رلر ایسه‌ده، سوادلری چقماز، خلفه‌لر اوتوز فرق صبی‌غه سبق ویرور، هرقایوسی‌نك سبقی باشقه بولور، سبق اوچون بالالر بری آرطندن بری کیلور، خلفه سبق‌نی بیك تیز بیرور، نیچوك ایتسون (۳۰-٤۰) بالایه سبق ویرمکده قولای اش دگل، وقتده کیره‌ك. خلفه آلدینه بالالر تیز چوکوب ایکی دقیقه اوطورورده کیدر. خلفه‌نك قامچیسی ده بار، بوآراده سبق بلمه‌گان برایکی بالا یوقا کییم اوستندنگنه (۲-۳) قامچی تعزیزده کورور، خلفه خدمتنی بتروب بارا طورغان یرینه کیتمك نیتی طوروب، هیبتلی طاوش برلن، سباغکزنی یخشی اوقوکز، کوردکزمو، بوقامچی‌نی سباغکزنی بلماساکز ایرته‌گه آرقه‌غزنك قاننی آغزورمن دیوب، برزورراق شاکردگه ئه‌یتوب، اویله‌گه اذان اوقوغاندن صوك بالالرنی چغارورسون دیوب چیغوب کیته. خلفه چقغاندن صوك بالالر قامچی‌نی اونوتالر. مکتب‌ده غاوغا، طاوش کوته‌رله بالالر کوره‌شه‌لر، صوغشالر، زور شاکرد اویناماغز، خلفه‌گه ئه‌یتورمون دیوب قچقرا، امّا آنك طاوشی، بالالرنك طاوشی اچنده ایشدولمی، غائب بولا، عاقبت عاجز اولوب بوعذاب جهنم‌دن قوتولمق اوچون بالالرغه رخصت بیره، بعض بر بایراق آدم‌لرنك بالالری زور شاکردنك بوخدمتی اوچون رشوت بیره طورغان عادتلری ده بار.

اکثر، خلفه‌لر مدرسه‌ده ایکی، اوچ اولا، آنلرنك هرقایوسی‌نك اوزی‌نك مخصوص شاکردی بولا، بوخلفه‌لر، هرقایوسی اوزینك شاکردی کوبره‌ك بولمق‌غه هم بایراق کشی‌لرنك بالالرینی اوزینه شاکرد قیلماقغه اجتهاد قیلالر، خلفه‌لر بوتوغریده بربری برلان بیك رقابت قیلالر. خلق آراسینه چیغوب بربرینی غیبت قیلالر، خلفه‌لر اکثر اینتریغانت بولالر. خلق آراسنده قدر اعتبار آرتدرمق اوچون بربرینی خلق‌غه ناچار کورسه‌توگه اجتهاد قیلالر، بوسببدن آرالرنك عداوت پیدا بولوب بربرینه دشمان بولالر، خلفه‌لری دشمان بولغاندین صوك عداوت آلرنك شاکردلرینه‌ده سرایت ایته، غالبا خلفه‌لر، عداوتی توصیه ایده‌لر، بوسببدن خلفه‌لرنك شاکردلری آراسنده هم عداوت پیدا اولوب، اکثر برخلفه شاکردلری ایکنچی برخلفه شاکردلریله صوغشالر، آز طرفنی قینی‌لر جیکالر. مذکور سببلردن اوتری مکتب، مدرسه‌لرنك اکثری عداوت، اختلاف، تفرقه باقچه‌سی اولوب محاربه میدانی بولا. خلفه‌لر آراسنده اولان عداوتدن حضرتنك خبری بولماسقه ممکن توگل. البته بوحالدن حضرت خبردار بولا. بوکبی حال‌لرده حضرت خلفه‌لرنك برینه‌طرفدار بولوب چغا، بوجهتدن ایکنچی‌سینه اکثریا غضب کوزیله قاری. بوحال ایسه خلفه‌لر آراسنده اولان عداوتنك آرتماقینه سبب‌اولوب، عاقبت آنلرنك آراسنده اولان عداوت الی‌الموت دوام ایده. حضرت ایسه آنلرنك آراسنی اصلاح ایدوب، شاکردلر آراسنده، قرداشلك، آرقاداشلق، صادق یولداشلق، محبت، مودت، الفت کبی اخلاق حسنه‌لری میدان آلدرمقنی خاطرینه‌ده آلمای.

بزلر، اکثر جماعت اشلرنده دوچار تفرقه اولوب براتفاقغه کیله آلمای طورغانمزنك سببی بودر، بزم اخلاق عمومیه، اختلاف بلاسیله زهرلنمشدر. بو اختلاف‌لر جمله‌سی مکتب مدرسه‌لریمزدان طارالمش، طلبه، علمالریمزدان عوامه سرایت ایتمش، خبیث فعل‌لردر. فکر ملاحظه ایده‌لم افندیلر، علم، ادب، اخلاق حسنه، کسب ایده‌جك مکتب مدرسه‌لریمزده، کوردکمز تربیه بویولده اولدوقی صورتده، البته بزم آرامزده اختلاف، عداوت، تفرقه میدان آلوب بوبلای عظیم سببندن جمیع خلق، وملت آراسنده هر شی‌دن محروم، تنزلره اولماقمز عجب اشلردن دگلدر.

حضرتلر، قولی‌تیسه مکتب ومدرسه‌گه هفته‌ده برایکی کره کره‌لر، اکثرلی‌قریه‌دن قریه‌یه بازاردن بازاره چابوب یوریلر، حضرتلرنك اکثری شاکردلردان‌در، قایده بارسه‌لرده الحمد لله، مدرسه‌ده شاکردلر کوب خلفه‌لر بار، قولدان یومش‌نی آلدیلر، اوقو طوقتامی بزنك بار یوغمز برابر. خداغه شکر دیو دائما حمد شکر اوقورلر. بعض وقت بز ایندی قارتایدق درس‌که‌ده قول تیمی طورغان بولوب کیتدی دیوب‌ده سویله‌شوب قویالر، اما تعلیم، تدریسه مقتدر، شغلی یوق، رسمیت‌دن آزاد بر ذات، مدرسه‌لرده تدریس تعلیمله مشغول بولمق مراد قیلسه، اول وقت حضرتلر مدرسه‌گه آطلانوب اوطورالر، حضرتلر علامه‌ده بولا، متفن‌ده بولا، ملا فلان بز قارطایدق درس‌گه قول تیمای طورغان بولدی دیگان حسرتلر، مینم مدرسه‌مه کم خواجه بولور ایکان کوره‌یم، اختیار مینده، هیچ کمنك دخلی یوق دیلر، اکثر بزم حضرتلر: خلفه‌لر، خلفه‌لر دیلر، درست هر مدرسه‌ده یوقاری صنف طلبه بولماقی طبیعی‌در، یوقاری صنف شاکرلری توبه‌نگی‌لرنك درسینه معاونت قیلماقیده لازم‌اشدر، امّا بر مدرسه‌ده برنیچه خلفه آیروچه طلبه‌لری فرقه ایدوب، تعلیمله اشتغال‌لری، فقط طلبه‌یه دگل حتی‌که عوام آراسینه اختلاف تفرقه دوشمه‌یه سببیت‌ویره‌در.

مدرسه‌لرنك ترتیب‌سزلکنی، انتظام‌سزلکنی، جمله‌سنی یازاچق اولساق جلدلرله کتاب‌لر اولمق اقتضا ایده‌ر، مدرسه‌لرنك حال خرابیتنی بیانه بو قدری‌ده، کفایه ایده چکندان، مدرسه‌لرنك اصلاحینه دائر ادراکم دائره‌سنك برنیچه سوز سویله‌یه‌چکم.

«و. انوری.»

معاشرت آدابی

(دوامی)

بر ڨاگونگه کرگان‌وقتده آنده بولغان یولچیلرغه باش اشارتی ایله قسقه‌چه برسلام ویرمك مقتضای نزاکتدر. ڨاگونده وارمق ایچون صورت مخصوصه‌ده کینمك وبیزه‌نمك مجبوریتی هیچ یوقدر. همده آورو یاغه کینمك

کبی اوزون یولچیلقلرده سیاح آرزو دخی ایتمش اولسه، توالتلرینی برینه کیتورمگه موفق بولا آلماس. چونکه آنده آنچق اوطورا آلاچق قدر بر یرده اوطورماغه‌ده یاتماغه‌ده مجبوردر. کوب وقتده طغزلق وغلبه‌لك اوله‌چغندن قیمللداناماغه‌ده، ممکن اولمایوب باشینی دیواننك آرقاسنه تایانوب یوقلایه‌چقدر. بو حالده سوسل نمه‌گه بیزه‌نمه‌گه نیچك ممکن اولور؟ مع هذا یغمورغه قارشو کیلگان پالتولر ایله ڤاگونلرنك دیوانلرینه اوطورمق عیب اولدیغی کبی یووش کییم و بلچراق اینك وکالوشلر ایله اوطورمق دخی آدابکه مخالفدر. مگرکه اوچنچی کلاس ڤاگونلرنده اولا. صارمساق وصوغان کبی فنا ایسلی نرسه‌لر آشامش ویاخود زیاده‌چه خمر ومسکرات اچمش آدملر برنچی وایکنچی کلاس ڤاگونلرده‌غی بشقه یولچیلرنك نفرتلرینی جلب ایدرلر. آوروپاده وخصوصیله روسیه کبی آوروپانك شمال مملکتلرنده صارمساق عمومیت اوزره نفرتله تلقی ایدیلوب اوز قدرینی بلگان آدم بو اوله‌نلرنی هیچ آشاماس. آغزده خمر ایسی دخی بویله‌در. ڤاگون اچنده واق تویاك نرسه‌لر آشامق نظاماً ممنوع دگل ایسه‌ده، ادباً بیك کورکه‌م دگلدر. هر استانسیه‌نك آشی واچه تورغان یرلری اولدیغی کبی آشامق واچمك اوچون تعیین ایدلگان ساعتلرده لوکوماتیفلرنك آزمی کوبمی توقف زمانلری‌ده اولدیغندن اوز قدرینی بلگان کبار یولچیلر بو کبی حوائجنی ڤاکزاللرنك ریستارانلرنده ایفا ایدب ڤاگون اچنك بر نرسه آشاماس واچمسلر. یتاقلی (اسپالنی) ریستارانلی ڤاگونلرده دیگز پاراخودلرنده‌غی کبی آشامق اچمك زمانی معین اولدیغی جهتله بونلرنك یولچیلری دخی کبار وتربیه‌لی اولمق لازم کله‌چکندن بو کبی ڤاگونلرده وقتلی وقتسز آشامق اچمك بیك زیاده عجیب وغریب کوریلور. عادی تیمر یوللرنك برنچی وایکنچی وحتی اوچنچی کلاس ڤاگونلرنده بیله مطلق آشاب اچوگه مجبوریت حاصل اولسه، بر آز ایکمك، پینیر (صیر) ویاخود صومسا کبی ییگل نرسه‌لردن گنه آشامق ایله اکتفا ایتمه‌لیدر. واقعاً آوروپالیلر آراسنده دخی بعض یولچیلرنك ڤاگونلرده تزلری اوستنه بر یاولق یابوب کارزینکه وصومکه‌لرندن غزیته کاغدلرینه صاریلمش قازلقلر، طاوقلر وباشقه تورلی شیلر چیقاروب آشادیقلری وشیشه‌اردن شرابلر اچدکلری کوریله‌در، لکن آوروپالی اولمالری ایله مطلقا تربیه‌لی بولولری لازم توگلدر. اوز آداب معاشرتلرینه رعایت ایتمه‌گان وحتی آداب مذکوره‌نی هیچ بیلمه‌گان آوروپالیلر بیك کوبدر. بونلرنی هرکم بلسه ایدی آداب معاشرت کتابلرینی یازماغه‌ده لزوم کورلمس ایدی. بو صورتله ڤاگونلرده بر شی آشادیغك وقت یانکده‌غیلرغه بر نرسه تقدیم وتکلیف ایتمك غایت عیب صانالور. مگر کارزینکه اچنده یمش وفروکته کبی شیلر اولوب‌ده یقینك بر بالا بولسه تعلقاتندن رخصت صوراب بر دانه تقدیم ایتمك ممکن اولور. اول زمانغه قدر بعض یولچیلر ایله مصاحبه‌گه یول آچیلمش ایسه بویله فروکته کبی شیلردن آنلرغه تکلیف قیلوده‌ده ضرر یوقدر. اگر قبول ایدرلرسه، آنلر دخی بالمقابله بویولده بر اکرام ایدرلر.

توتون اچه‌تورغان ڤاگونلر آیرمدر. بو کبی ڤاگونلرگه طشدن اوقورلق ایدب ایری حرفلر ایله توتون اچوچیلرگه مخصوص ایدیکی یازلدیغی کبی ڤاگون اچلرنده دخی سیغاره کولرینی وتوبلرینی قویمق اوچون کچکنه تیمر طارتمالر واردر. بو ڤاگونلر اچنده هر کمنك توتون اچمه‌گه حقی واردر. ولوکه خاتونلر اولسه‌ده، آنلردن رخصت صوراماغه بیله حاجت یوقدر. اما توتون اچمك ممنوع اولان ڤاگونلرده ممنوعیتنك خلافنه توتون اچو غایت عیب صانالدیغی کبی یولچیلرنك کوندوکتورگه مراجعت ایدب منع ایتدیرمه‌گه دخی حقلری واردر. بو ڤاگونلرده بولغان یولچیلرنك همه‌سیده مساعده ایتسه‌لر، بونده‌دخی توتون اچمك جائز اولور. لکن اون یولچیدن آنچق بریسی مساعده ویرمه‌سه ینه اچمك ممکن اولماس. کیکرمك، ایسنه‌مك، توکورمك وبورون توتوب سگرمك ویاخود قاوری وسائره ایله تشلرینی قازوب بونلرنك کرلی قانلی اوچلرینی کشی آلدنده یاولقغه سورتمك هر بر یرده مستکرهاتدن صانالدیغی کبی باخصوص تیمر یول ڤاگونلرنده هرکم بر برینه بیك یقین اوطوردیقلرندن بو کبی ایشلر دها زیاده مستکرهاتدن عد اولنولر. بو ایشلر بالضرور واقع اولسه‌لر آغزغه وبورونغه یاولق توتوب هیچ کمگه کوسترمیچی عمل وحرکت قیلورغه‌تر وشمق تییشلیدر. حتی انفیه (بورون واغی) استعمال ایتوچیلر اگر کبار وتربیه‌لی ذاتلر اولور ایسه، برنچی وایکنچی کلاص ڤاگونلرنك بونی آورغه‌ده بورونغه‌ده استعمال ایتمسلر.

ع. کرم.

آخری بار.

حفظ صحت.

طب وصحت علملکلری بیك الوغ علملکلردندر. علم طب اوقورغه وآورودن صاقلانورغه دینمزده بیك کوب حدیثلر ایله بویورلمشدر، لکن بو بابك دار الفنونلرده علم طب شعبه‌سنك اوقوب شهادت نامه آلماغان کشی هیچ بر سوز سویله‌مسکه تییشلیدر. شول سببدن بو خصوصك اوزلگمزدن بز هیچ بر سوز سویله‌مه‌گه قادر توگلمز. لکن مملکتمزده ماهر ومتخصص طبیبلر طرفندن یازلا طورغان بر نیچه تورلی طبی گازیت وژورناللر باردرکه، بونلر هر وقت هرکم آکلارلق وهر کم عمل واجرا قیلورلق عادی دوالر وآوروغه سبب بولا طورغان اشلر یازلوب طورادر. ینه شول طبیبلر طرفندن عوام اوچون یازلغان تداوی وحفظ صحت کتابلری‌ده کوبدر. بونلرنك‌ده، هیچ برسی بو وقته قدر قزان ترکیسینه ترجمه قیلنغانی یوق دیسه‌ك ده یاریدر. حال بوکه، باشقه خلقلرغه کیره‌ك بولغانی کبی حفظ صحت علمی بز مسلمانلرغه‌ده بیك کیره‌کدر. شونك اوچون یولدزده گاها طب وصحت مسئله‌لرندن‌ده، فائده‌لی مقاله‌لرنی درج قیلونی مناسب کوره‌مز.

آورولرنك سببلری.

هیچ برکشی ظاهری بر سببدن باشقه آورو بولمیدر. الله تعالی بنده‌گه هیچ ظلم قیلمیدر. هیچ کمنی سببسز آورو ایله مبتلی قیلمیدر. چونکه الله تعالی مخلوقاتنك هر بر حرکات وتغیراتینی اسبابینه تعلیق قیلمشدر. هر اشنك خلقی وطبیعی بر سببی بولادر. الله تعالی خلقی اوزینك عادتی بوینچه یوریدر. عادة اللهنك خلافنچه خلق قیلنغان اشلر معجزه، کرامت یا استدراج طریقنچه‌غنه بولمقلغی علم کلام کتابلرنده‌ده یازلمشدر. شول سببدندرکه دنیا، عالم اسباب دییوب آتالادر.

ایوب علیه السلامنی الله تعالی بر نیچه یللر قصداً آورو قیلمشدر. بویله امتحان وابتلا پیغمبرلر کبی بیك خاص کشیلر حقنده خارق العاده روشده‌گنه بولادر. عادی

کشیلرنڭ آورو بولمقلغنی هر وقت بر سبب بولمی قالمیدر. علم طب علماسی بر نیچه مڭ یلدن بیری تورلی تجربه‌لر ایله بیك کوب آورولرنڭ سببلرینی کشف قیلمشلردر. بعض آورولرنڭ سببی معلوم بولماوی تجربه‌ده کیمچیلك بولودندر. حکما واطبا تجربه‌ده همان دوام ایتمکده‌درلر. ان شاءالله همان کشف ایته‌رلر. البته بر زمان سبب ودواسی معلوم بولماغان آورو بیك آز قالور.

انسان دنیاده هر زمان قواعد طبیعیه اچنده یعنی مخلوقاتنڭ هیچ اوزگارمی طورغان حکملری اچنده یاشیدر. بو حکملرگه طبیعت عالم نظاملری دیلور.

طبیعت عالم نظاملرینه خلاف کیلمه‌گان هیچ آورو بولماسقه تییشلیدر. تورلی فنلر آراسنده (حفظ صحت) اسملی بر فن باردرکه بو فنده شول نظاملرگه موافق روشده معیشت قیلونڭ حکملری بیان قیلنمشدر. آورو بولونی استه‌مه‌گان کشی حفظ صحت حکملرینڭ هر برسینی ادا واجرا قیلوغه بیك اجتهاد قیلمق تییشلیدر. نظام عالم حکملری‌ده نظام مملکت حکملری کبیدر. نیته‌که بر کیمسه نظام مملکتکه خلاف حرکت قیلسه، آخرده جزا قیلنادر. نظام عالمگه خلاف حرکت قیلغان کشی‌ده آورو یاکه اولو ایله جزا قیلنمی قالمیدر.

طبیعت عالم نظاملری مملکت نظاملرندن قوتلیره‌کدرلر: چونکه مملکت نظاملرینه خللافلق قیلغان کشینڭ خلافلغی شاهدلرنڭ بیانی بوینچه محکمه‌ده اثبات قیلنسه‌غنه جزا قیلنادر. شاهدلر آلدنده قیلنماغان اشلرگه جزا یوقدر. یامان شاهدلرنی‌ده آقچه ایله قولغه آلورغه ممکندر. بر محکمه‌ده اثبات قیلنغان جزاسی ایکنچی محکمه‌ده عفو قیلنمق یاکه کیمتلمك احتمالدر.

اما طبیعت نظاملری بیك شدتلیدرلر. آنلردن هیچ قاچوب قوتلمق ممکن توگلدر. طبیعت خلافینه قیلغان عیبنی اثبات اوچون شاهدکه ومحکمه‌گه احتیاج یوقدر. بیك آولاقده قیلنغان عیبنی‌ده طبیعت عالم سیزه‌در. آنڭ اوستینه طبیعت عالم هیچ بر عیبنی عفو قیلمیدر. آزغنه عیب قیلنسه‌ده اوزی مقدارنده بر جزاسی میدانغه چقمی قالمیدر. بو بر حقیقتدرکه، هیچ بوڭا قارشی کیلورگه مجال یوقدر. لکن انسان اسملی مخلوق شول قدر موثیکدرکه، هیچ بو قاعده‌گه تماما اشانمیدر. بر نیچه مرتبه اوزی جزا قیلنمیچی طوروب هیچ بر کشی طبیعتنڭ بو قوتینه مسلم بولمیدر. حکومت ومملکت نظاملرینڭ جزاسی بر کشیگه اجرا قیلنسه، آنی کورگان مڭ کشی عبرتلنه‌در. دنیاده طبیعت جزاسی ایله مڭ کشی جزا قیلنسه‌ده، مڭگه بر کشی‌ده، کامل عبرت آلمیدر. شونڭ اوچوندرکه، دنیاده کامل سلامت کشی بیك آزدر. هر کمده آزمی کوبمی بر آورو بولمی قالمیدر.

مملکت نظاملری انسانلر طرفندن تعیین قیلنادر. نامعقول کورلگان نظانلرنی مصلحت ایله یاکه تورلی فتنه‌لر چغارو ایله اصلاح قیلوب معقول‌لمك ممکندر. هم همان اصلاح قیلنا بارادر. اما طبیعت عالم نظاملری معقولمی توگلمی آنلرنی تغییر واصلاح ممکن توگلدر. هم آنلرنی نامعقول دیمكده، درست توگلدر.

چونکه اول نظاملر حکیم مطلق الله تعالی طرفندن وضع قیلنمشلردر. هر برسی مجموع عالـم اوچون بیك معقول ومناسب روشده ترتیب ایتلمشلردر. بر کشیگه ضررلی کورلگان نظام عمومی مڭ کشی ومیلیون مخلوق اوچون فائده‌لی بولوب چغادر. شونڭ اوچون طبیعت عالم نظاملرینه اطاعت قیلو گویا الله تعالی‌گه اطاعت قیلو حکمنده‌در.

بناءً علی هذه دنیاده سلامت عمر ایتونی آرزو قیلغان کشی حفظ صحت نظاملرینه کامل اخلاص ایـله بوی صونمق واطاعت قیلمق لازمدر. بو نظاملرنی بلو اوچون آرتق عالم بولوغه‌ده احتیاج یوقدر. عقل واعتبار صاحبی بولغان هر بر کشی بو نظاملردن خبردار بولمق ممکندر. حفظ صحت وعظلرینی طوتقان کشی اجل موعودی یتمه‌سه، اجـل طبیعی وقتینه قدر بیك سلامت وشاد روشده یوز یلدن آرتق عمر ایتمك ممکندر. هر کمنڭ اجلی مقدردر. لکن پیغمبرمز بازار عوامینه تقدیر مسئله‌سینه قاتشورغه قوشمیدر.

انساننڭ آورووینه سبب بولغان اشلرنڭ برنچیسی آشاو اچوده اعتبارسزلقدر. «کوب آورونڭ باشی آش قازاننده‌در، کوب دوانڭ باشی آشاودن صاقلانوب طورووده‌در» دیگان حدیث شریف‌ده، بوڭا اشاره بولسه کیره‌ك. بوندن باشقه صاف هوانڭ یتشمه‌وی، ته‌ننڭ اشـله‌می وحرکت قیلمی طورووی، یاکلکده کیمچیلك، ته‌ننڭ اچینه بر سبب ایله آورو میقروبی ایرشو کبیلرده بیك کوب آورولرغه سبب بولادر. کوب کشی اوزینه کیره‌ك قدرندن آرتق آشیدر. شول سببلی آش قازانی جهازلرینڭ بر بیری بوزلوب آورو بولادر. طویغـاندن آرتق آشامق شریعتمزده حرام قیلنمشدر. شویله ایسه‌ده، بونی اعتبار قیلغان کشی بیك آزدر.

ته‌نگه طعامنڭ کیره‌ك مقداری تورلی کشی‌ده تورلیچه بولادر. کشیلرنڭ یاشلرینه، کسب واجتهادلرینه قاراب‌ده طعاملرینڭ مقداری تورلیچه بولورغه تییشلیدر. قانی اشلر اشلامیچی اوطوروب شغللنه طورغان کشیلرگه، اوسه طورغان بالالرغه وکوب اش اشلی طورغان کشیلرگه قاراغانده بیك آز آشارغه تییشلیدرلر. طشده صاف هواده اشلی طورغان کشیلر اوی اچنـده عمر کیچره طورغان کشیلرگه قاراغانده کوبره‌ك آشارغه تییشلیدرلر.

قارت کشیلر ممکن قدر آزراق آشامق لازمدر. حال بوکه دنیاده اش بونڭ کیریسنچه‌در. باشقه لذتلردن محروم بولولری سببلی قارتلر آشاو اچودن لذت آلونی آرتدرالر. کوب آشاو ایله گه‌ودلرینه قـوت بیره‌مز دیوب اویلیلر. والحال آنکه آرتـق آشالغان طعام قارتلرنڭ بدنلرینی بیـك ضعیفلندره‌در.

بر طعام هضم قیلنمـاس بوروون آنڭ اوستینه ایکنچی طعام تنـاول قیلوده خلق آراسنده بیك شایعدر. بوده بیك ضررلی اشدر. چونکه بر طعامنی هضم قیلغاندن صوڭ (معده) گه بر آز جال ایتمك لازم بولادر. جال ایتمس بورون اشکه قوشلسه، معده جهازی اوچون بیك کوچلك بولادر. بو حالگه جهازلر بر نیچه زمان صبر وتحمل ایتسه‌لرده، آخرده اتفاق ایله زاباستوفکه یاصاب اشلرینی طاشلی باشلایاچقلرنده شبهه یوقدر. آدمنڭ سلامتلگینه ضرر کیلو اوچون آش قازانی جهازلرینڭ هر برسی اتفاق ایله قارشو لازم توگلدرلر. معده اوزی بوزلسه‌ده کشی آوری باشلیدر. اچه‌گی، طالاق، باور یاکه بویره‌ك بوزلسه‌ده، انسان خسته بولادر. بو جهازلرنڭ برسی اشدن چغوده انساننی هلاك قیلا آلادر.

اوّلگی زمان کشیلری طبیبلرگه کورنمه‌سه‌لرده بیك طازا بولغانلر دیورگه بارامی.

چونکه اول زمانده اشچیلرنڭ زاباستوفکه‌سی‌ده بیك آز واقع بولادر ایدی. ایمدی بو زمانده اشچیلرده زاباستوفکه کوبه‌یگانی کوزمزنڭ آلدنده‌در. معده جهازلری ایسه زاباستوفکه‌گه باشقه کشیلردن اوستاراقدر.

کوننده بیش آلتی مرتبه آشاب معده‌نی یالقترو ضررلی بولغانی کبی کوننده برگنه مرتبه آشاب کفایه‌له‌نوده فائده‌لی توگلدر. چونکه بوتقدیرده معده‌نی طوطرغانچی بر یولی کوب آشامق لازم بولادر. آورایوب اشدن قالورلق درجه‌ده کوب آشامق‌ده انسان اوچون بیك ضررلیدر. کوب آشنی بر یولی هضم قیلو معده اوچون بیك کوچلکدر.

طعامنڭ تورلیسی باردر. ضررلی طعاملر آزراق آشالسه، ضرری کوب اثر ایتمیدر. کوب آشالسه، ضرری‌ده قوتلی بولادر. ایڭ معقولی شولدرکه، هرکم نه‌ولگنده ایکی مرتبه طعام تناول قیلمق تییشلیدر: (غدا) یعنی کوندزگی طعام (غشا) یعنی کیچکی طعام، غشا طعامی هر وقت غدادن آزراق بولمق تییشلیدر.

ایکمك وکومه‌چلرنی ایله گان اوندن پشروده سلامتلك اوچون بیك ضررلیدر. چونکه اونلرنڭ سویه‌کگه فائده‌لی جزءلری کورپه‌در. کورپه‌سز اوننی کوب استعمال قیلو ایله کشینڭ تشلری‌ده تیز بوزلادر. آندن باشقه ایله گان اون معده جهازلرینڭ فوروینه‌ده سببدر. . اچ کیبوده، بیك کوب آورولرغه سبب بولادر. آشارغه هوس واشتهانی آرتدرو اوچون گارچیتسه وکره‌ن کبی مشهیاتنی استعمال قیلوده، حفظ صحت فنی نظرنده مقبول اش توگلدر. آشنی باللی وطاتلی ایتوب آشاوده بیك ضررلیدر. چونکه طاتلی نرسه هم اشتهانی آرتدرادر. یالغان اشتها ایله انسان کوبره‌ك آشیدر. کوب آشاونڭ ضرری ایسه، برکره سویله‌نمش ایدی. آندن ماعدا، بال وشیکر صو وچاینی کوب اچره‌در. اچکه صو، چای، صوصلا کبی صییق نرسه‌نی کوب قبول ایتوده بیك ضررلیدر. چونکه صییق نرسه، معده‌ده هضم اوچون بولغان یووشلکنی صییقلاندروب هضم قوتینی کیمته‌در. ودخی صییق مشروبات کوب استعمال قیلنسه، گه‌وده آنی ته‌ندن چغارورغه مجبور بولادر. بونی چغارمق اوچون بویره‌ك کوب اشله‌رگه کیره‌ك بولادر. الله تعالی طرفندن یوز یل اشله‌رلك ایتوب خلق قیلنغان بویره‌ك بر نیچه یل اچنده یوز یللق قوتینی اشله‌ب بتروب آرسه، اشندن طوقتاب زاباستاوات ایتمی حالی یوقدر. بیره‌ن وڤودانکه زحمتلری شوندن پیدا بولادر. آشالا طورغان طعاملرنڭ کوبسنده صو جزئی بولادر. سلامتلکنی محافظه قیلونی استه‌گان کشی بر مقدار صالقنچه صودن باشقه هیچ بر نرسه اچمسکه تییشلیدر. اسسی صواچوده ضررلیدر. هیچ اچه‌سی کیلمس بورون قاینار چای اچونڭ ایسه اوچ دورت تورلی ضرری باردر: معده وبویره‌کنی بوزادر، تشلرنی ضعیفله‌ندره‌در. آخرده کشینڭ مینه اثر ایتوب نیرڤنی آورو ایته‌در.

یونان حکماسندن برسی: «کوب کشی. آشاو واچوگه قزغوب دنیاده طورادر حال بوکه دنیاده طوروغه قزغوب، کیره‌ك قدرگنه آشامق واچمك تییشلیدر.» دیمشدر. بیك طوغری سوزدر.

آخری بار.

فیزیکا.

حکمت طبیعیه‌دن بر مقاله.

عمرمنڭ ایڭ عزیز ایاملرندن ٣-٤ سنه‌نی کول بویی مدرسه‌سنده برگه اوتکارشکان قرین عزیزم هادی افندینڭ «یولدز» ی بو وقت ملتمزنڭ ایڭ زور محتاج بولغان هفته‌لك ژورنال هیئتینه کرگاچ، باشقه ملتلرنڭ بو کبی ژورناللرندن مندرجات جهتندن توبه‌نده بولماوی اوچون سعی قیلمق مینم‌ده وجدانا وخلقا بورچم بولدی. بنابرین، ید اقتدارمده اولدیغی قدر، (یراق یرده قارا سیبیرنڭ بر پوچماغنده یاتوب بولسه‌ده)، اخوان دینمه علوم طبیعیه‌دن وغیر لابدی بولغان موضوعاتدن فنی مقاله‌لر عرض ایتمکچی بولدم.

افراد ملتمزنڭ، علوم وفنونگه محتاجلغنی بلوچیلری‌ده، بو وقتده کوبه‌یگانلکدن، اوقوچیلریده بولور، بناءعلیه عرض ایته‌چکم مقاله‌لر فائده‌سز بولماس ظننده‌من

فنون طبیعیه‌ده وخصوصا مسائل کیمیویه‌ده خطالرم بولسه، بزدن آرتق مطلع بولغان اخوانلرم شاید تصحیحلرندن محروم ایتمسلر، امیدنده‌من. مع هذا عملی جهتینه اوزم مطلع بولماغان مسئله‌نی یازماسقه طرشه‌چقمن. شولای طرشه طوروبده خطام بولسه (وما اوتیتم من العلم الا قلیلا) نص جلیلی حرمتینه عفولرینی استرحام ایته‌من.

سیمی پولات. رحمة الله یلکیبایف.

ضیا - یاقتیلق.

یاقتیلق - ضیانڭ نی ایکانینی اوز اوینچه بلمه‌گان کشی یوقدر. لکن دنیاده، بله‌من دیگان کشیلرنڭ‌ده کوبسی کوب نرسه‌نی خطا بله‌لر. شونڭ اوچون هر خصوصده اختلاف بولا. شول اختلافلی نرسه‌لر جمله‌سندن، یعنی بر عاقل وعالمنڭ فکرنچه بر تورلی، ایکنچی عاقل وعالمنڭ فکرنچه ایکنچی تورلی سببلردن تولد ایتکانلکی دعوا ایتلگان نرسه‌لردن بری ضیادر. مین، بوخصوصده‌گی اختلافلرنی صانامیچی، فقط کوبره‌ك عالملر قارشنده معقول بولغان وکوبره‌ك دلیللری شبهه‌سز درجه‌سینه بارغان (پریئور)نڭ تحقیقنی یازامن. اول کشی اوزینڭ تألیفنده یازادر: طاوش حرارت وضیانڭ اصللری بردرکه: هوا، اثیر یاکه ایفیر یا باشقه بر جسمنڭ شدتلی حرکت وطولقنلانوندن عبارتدر.

بر برندن هواده‌غی یاکه اثیرده‌گی تموجلرنڭ، طولقنلانولرنڭ وحرکتلرنڭ قوتلی ویا ضعیف بولولری برله آیرلالر. ویورشی تیز بولغان صایون طاوشده، حرارتده وضیاده قوتلی بولادر. تموج ویورشلری نی قدر آقرین بولسه، شول قدر ضعیف بولادر. لکن آنلرنڭ حرکتلرنده‌گی آقرینلق‌ده، باشقه نرسه‌لرنڭ حرکتلرینه قاراغانده فوق العاده سرعتلیدرلر: بزنڭ قولاغمزغه کرچکه‌گنه ایشتلورلك بر طاوش هوانڭ بر سیکونتده ٤٨,٠٠٠ مرتبه طولقنلانوندن حاصل بولادر. حرارت ایسه، بز حسابلی آلماغان قدر کوب تموجدنگنه حاصل بولادر. (٥٠دن ٥٠٠ بیلیونغه قدر تموجدن). اما نور وضیانڭ حصولی اوچون موندن‌ده آرتغراق حرکت وتموج لازمدر.

هواده انتشاری ایڭ آقرین بولغان - قزل نور، برثانیه‌ده ٤٥٠ بیلیون تموج برله پیدا بولادر. ڤیشنی نور ٨٠٠ بیلیون تموج برله حاصل بولا ایمش.

هوانڭ تموجینڭ کوبلگینه وآزلغینه قاراب نور وضیانڭ توسی پیدا بولادر، تموجنڭ زورلق وکچکنه‌لگینه یعنی قوتلی ویا ضعیف بولووینه قاراب نورنڭ قوتلی‌لکی وضعیفلکی

حاصل بولا ایمش. بر جسمنڭ کچکنه برجزئی بر ثانیه (سیکونت) ده دورت یوزدن سیگز یوز بیلیونغه قدر تموج برله حرکت قیلسه، شول یرده نور پیدا بولا، هم اول جسمنڭ اجزاء فردهسی هواء نسیمی‌نی طولقونلاندرادر، هواء نسیمی‌نڭ طولقونلری بر سیکونتده (۳۰۰٫۰۰۰) کیلومیتر مسافه‌نی قطع قیلو سرعتن طارالوب بزنڭ کوزمزده‌گی واق طامرلرغه تیو سببلی بزلرده هواده‌غی نورنی حس قیلامز ـ کوره‌مز. آخری بار.

اسلام عالمندن.

قرغز وقازاق مسلمانلری خصوصنده.

ارشادنڭ خبرینه قاراغانده مشهور چیریڤانسکی شورای دولتکه بیرگان دا کلاد ولایحه‌سنده آلتی میلیونلق قرغز مسلمانلرینی آلتی یل اچنده نصارا دینینه آوشدرو ممکن دیگان ایمش. وبونڭ اوچون تورلی تدبیرلرده کورسه‌تکان ایمش. چیریڤانسکی آلتی میلیونلق قزان مسلمانلری حقنده لایحه‌سنده بر سوزده یازماغان. یازسه، آلتمش یلده قزان مسلمانلرینی‌ده پراوْاسلاونی دینیه آوشدرونی فرض قیلور ایدی. عجب بو چیریڤانسکی اوزینڭ قایسی زماننده طورغانینی بلمی میکاننی؟ یوقسه، اوزینی ایڤان گروزنی زماننده طورام دیب فرض قیلا میکان. اوشبو قش اچنده نیچه یوز یللردن بیرلی نصارالقغه آووشورغه کوچله‌نلگان آلتمش مڭ قدر مکرهلرنڭ رسما اسلام دینینه چقغانلرندن خبری بار میکان. اگر خبری بولسه، بوقدر تعصبی ایله نیچك چدی ایکان؟

حاضرده عمومی حریتلر اعلان قیلنمشدر. قیلنمامش ایسه قیلناچقدر. مملکتمزده هر بر نظاملر عموم اهالینڭ بالواسطه کیکاشلری ایله استخراج قیلناچقدر. هیچ بر نظام خصوصاً دینی نظاملر چیرایڤانسکی لردن گنه یاکه ایڤانسکی چیرلردن گنه صورالماسلر. بوندن صوڭره هیچ برملتکه چیرله‌رلك چیرلر قالدرلماس.

مملکتمزده بوکونگه قدر کورلگان چیرلر، هر برسی ایڤانسکی چیرلردر. دولت دوماسینڭ کیکاشندن باشقه اول چیرلرنی چیریڤانسکی‌لرگنه توزه‌ته آلماسلر. ایمدی چیرلراورنینه میرلر یعنی عمومی صلح واصلاحلر قائم بولورغه وقت یتمشدر.

باکو مسلمانلری.

باکو مسلمانلری سنی وشعیلری علما واغنیاسی اتفاق ایله آلتی مڭ صوم قدر آقچه جییشوب (نجات) اسمنده برقرائتخانه آچمشلر. بوکتبخانه‌گه هرطرفدن (۱٦) قدر اسلام گازیتلری آلنمقده‌در. هرکون یوز قدر کشی کروب جریده وکتابلر مطالعه قیلوب استفاده ایتمکده ایمشلر. خدا رواج بیرسون.

کاسپی گازیتینڭ خبرینه قاراغانده کافکازده پادشاه قائمقامینڭ معینی سلطان قریم گرای جنابلری شیخ الاسلام آخوند زاده‌نڭ کیکاشی ایله خزینه صوماسندن تیفلیسده مسلمان قزلرینه مخصوص بر مکتب آچلووینه همت قیلمش. بو خصوصده تدبیر ومشاوره قیلمق اوچون بر کامیسیه‌ده یاصالمش. بومکتبده مسلمه‌لرکه آداب اسلامیه موجبنچه دیانت ومعارف برلکده تعلیم قیلناچقدر. باکوده حاجی زین العابدین تقییف مکتبی روشنده لیلی بولاچقدر.

دیار اسلام.

طرابلس غرب (تریپولی)

طرابلس غرب آفریقانڭ ایك تون یاغنده آق دیگز قریینده تونیس ایله مصر آراسنده ترکیه حکومتینڭ بر ولایتی‌در. عموم اهالیسی بر میلیون قدردر. طرابلس غرب ولایتنده بنغازی بولگی مستقل بر متصرفلق صورتنده اداره اولنور ولایتنڭ ایك زراعتکه یراقلی یرلری بوقطعه‌ده‌در. ساحلگه یاقن یرلرنده واچ طرفلرینڭ بعض یرلرنده خورما، زیتون، لیمون، آفلیسون وسائر یمش آغاچلری کوبدر. بوولایت طاولرینڭ کوبسی اوّلده اونلی بولوب اچندن آقغان (لاو) یرلری حاضرده کورلمکده‌در. طرابلس غربده زور نهرلر یوقدر. هواسی تورلی‌یرده‌تورلیچه‌در. بنغازی طرفلرنده یاغمورلر کوب یاوادر. طرابلس غربنڭ اوزی یازین یاغموردن محروم ایسه‌ده، قیش یاغمور یاوغالیدر. قیش قرلر زمرد کبی یم یشل اولور. فیزان طرفلرینڭ هواسی صحرای کبیر کبی غایت اسسی اولوب قیش‌ده یاغمور بیك سیره‌ك یاوادر. بوطرفلرده یاز ایله قشنڭ کوندز ایله کیچنڭ هوالری آراسنده کوب فرق باردر. یازین کوندز اسسی ٤٠ـ٥٠ غرادسقه جیتدیکی حالده کیچن بردن بر غرادس ٥ درجه‌گه توشه‌در. کوب وقت کیچن صولر طوکوب طاولرغه قارلر یاوادر. طرابلس‌نڭ اهالیسی بربر وعرب نسلندن بارچه‌سی مسلم وسنی اوله‌رق امام مالك مذهبنده‌درلر. یالغز قایوش بایش جهتلرنده مذهب خامس نامیله (مذهب عبادی) گه تابع بر برلرده باردر. طرابلسده حنفیلر بیك آزدر. بعض شهرلرده عربچه تکلم ایدر بر مقدار یهودی ایله ینه لسان عرب ایله تکلم ایدر (قاتولیك مذهبنده) خرستیان مالطزلر وبر مقدار ترك ایله یاڤروپالی دخی باردر. طرابلس خلقینڭ استعمال ایتدکلری یازو (خط مغربی) درکه حرفلری مشهور حروف عربیه‌گه باشقه‌چه‌در. طرابلس‌نڭ صناعت وتجارتی اهمیتلی توگلدر. صنعتلری احرام طوقو، تیری ایله‌و وبعض کون نرسه‌لری تگو ایله گل صووی چغارمقدن عبارتدر. تجارتی‌ده، زیتون، حیوان تیریلری، فیل تشی، توبه قوشی یونی کبی نرسه‌لرنی یاڤروپاغه چغاروب یاڤروپادن اوزلرینه واق تویه‌ك نرسه‌لرنی کیترمکدن عبارتدر. تویه قوشی یونی ایله فیل تشندن طرابلس‌که بعض سنه‌ده یدی سیگز میلیون فرانق آقچه کره‌در.

طرابلس غرب ترکیه‌نڭ بشقه ولایتلری کبی اداره اولنور باشلیچه دورت سنجاقغه اویه‌زگه تقسیم ایدلمشدر: طرابلس غرب، خمس، فیزان، وجبل غربی‌در. فیزان ترکیه‌نڭ زورء‌بلی‌لرنی‌نفی قیلوب‌ییبه‌ره‌طورغان‌یریدر. طرابلس شهری آق دیگز بوینده طرابلس غرب ولایتینڭ باش قالاسی اولوب مهم بر پریستاندر. ۳۵ مڭ اهالیسی باردر زور وزینتلی برجامع شریفی ایله بشقه بر نیچه زور مسجدلری باردر. قویاش چغشی طرفنده لیمون، آفلیسین، خورما باقچه‌لری وداچه‌لری کوبدر. طرابلس شهری یاڤروپا ایله سودان آراسنده مهم بر یر بولغانلغندن تجارتی غایت اشلکلی اولوب کوب تجارت پاراخودلری کیلوب کیته‌در.

طرابلس‌نڭ اویلری ایشك آلدنده اولوب اورامغه تره‌زه‌لری یوقدر، اوراملر

هم طاردر. طرابلس ۹۵۷ تاریخ هجریسنده قانونی سلطان سلیمان دورنده فتح اولنمشدر.

«ضیاء ناصری.»

دیار اسلامدن مصر، عربستان، ترکیه، ایران وتوران وهندستان دیاری نوبتلری ایله یولدزنڭ هر نسخه‌سنده درج قیلنا بارا‌چقدر.

خارجی خبرلر.

آمیریکا.

آمیریکاده سانفرانسیسکو شهرنده وآنڭ تیره‌سنده‌گی بر نیچه یوز چاقرملق یبرلرده بیك قاتی زلزله بولوب کوب یورتلر ومناره‌لر جیمرلمشدر.

مکدن آرتق کشی‌ده هلاك بولمش. شهرنڭ بر نیچه کۋارتالی خرابه حالنده‌در.

کوب یبرده پوژارده چقمش. (۱۴) میلیون صومغه توشکان شهر یورتی (رانوشا) گویا یبر ایله یکساندر. بوتون شهر تمام خراب بولووینی احتمال طوتالر. بر گاز زاۋودنده گاز بازینه اوت قابنو سببلی بوتون عمارتلری ایله کوککه کوته‌رلمش.

خلق بیك خوفده‌در. ژولیکلرده کسبلرینه اشکاره طوتنمشلر. بیك کوب کشیلر طالانمش. حاضرده هر محله‌ده عسکری پاترولل‌لر یوریدر. اوغریلغی معلوم بولغان کشیلرنی آتوب اعدام قیلالر.

(۱۹۰۱) نچی سنه‌ده قتایده پیریپس (وتحریرنفوس) ایله خلقنڭ حسابی یازوب آلنمش ایکان، جمعی (٤۲۸) میلیون اولدیغی ظاهر بولمشدر.

ایتالیه‌ده نیاپول شهری تیره‌سنده (ۋیزوۋی) اسملی مشهور اوت طاوندن اوتلی طاشلر اوچوب چغوب اطرافینه یاوغانی، ئه‌یله‌سنده شهر وآوللردن کشیلرنڭ قاچقانی بر کره یولدزده یازلمش ایدی. صوڭغی خبرلرگه قاراغانده مذکور طاودن بر نیچه چاقرم دیگز قرینده (پوتسواوللی) اسملی شهر آقرن آقری دیگز آستینه باتا باشلاغان ایمش: کون صاین بر نیچه یورت وبعض اوراملرغه دیگز صووی یاقنایا بارا ایمش. بو حال دوام ایتسه، شهرنڭ حالی بیك قورقنچدر. آستنده‌غی یبر کومری کبی نرسه‌لر یانوب توتونلری اوت طاوندن چقغان بولسه، اول شهرنڭ اورنی جیمرلوب اوزی دیگز آستنده قالو احتمالی باردر.

پارتیه غوغاسی.

خاص روس پارتیه‌لری صایلاوده آستده قالغانلرندن بیرلی نی قیلورغه ده بلمیلر. حریت پارتیه‌لرینڭ اوستون بولولرینی حاضرگی حکومتنڭ قاتی معامله‌لرندن کوره‌لر. حریت یوقلغندن بوتون روسیه اهالیسی عاجز بولغان ایمش. شول سببدن حریت اسمنده‌گی پارتیه‌نڭ چلینلری کوبره‌ك صایلانغان ایمش. ایمدی ۱۷ نچی اوکته‌بر پارتیه‌سی‌ده اسمینی روس لیبیراللری اسمینه آلماشدراچق. لیبیرال‌ده، فرانسوزچه حریت طرفداری دیگان سوزدر. حریت پارتیه‌سی (کانستیتوتسییوننو ـ دیماکراتیچسکایا) اسمی ایله آتالغان زمانده ۱۷ نچی اوکته پارتیه‌سی بونلرنی اسملری روسچه توگل دیبوب عیب ایتمش ایدی. ایمدی اوزینڭ اسمی فرانسوزچه بولاچق. (بو برنچی کیریلك وتناقض‌در).

اوّلده ۱۷ نچی اوکته‌بر فرقه‌سی صایلاو ایکی قاتلی بولونی معقول کوره ایدی. حاضر اوزینڭ مغلوب بولووینی صایلاو برقاتلی بولماودن کوره‌در. ایمدی کوبسی صایلاونی بر قاتلی ایته‌رگه کیره‌ك دیلر. (بو ایکنچی تناقض).

بر آی مقدم دوماغه بایکوت یاصاب هیچ قاتنشماسقه فکر قیلوچی پارتیه‌لر بارلغی گازیتلرده یازلا ایدی. اول زمان ایسکی فکرلی طائفه‌لر بواشکه بیك خلاف ایدیلر. حاضرده حریت پارتیه‌سندن عبارت بولاچق دومادن هیچ راضی توگلدر. قوللرندن کیلسه، بایکوت توگل مایکوت یاصارلر ایدی. لکن اش اوزدی. (بو اوچنچی تناقض).

(ایشته قدیملك شویله آتلاغان صاین اوز اوزینه کیری سویله‌ب تناقض قیلودن عبارتدر. طبع سلیمدن خالی بولغان ایسکی فکرلی خلقده حیاده یوقدر انسانیت‌ده یوقدر. بر مجلسده بر تورلی سویله‌ر. ایکنچی مجلسده حاضر آنڭ خلافینی سویله‌ر. یاکغا فکرلیلر آلدنده مین سزگه خلاف توگل دیبور. مین ایکی یاقنی‌ده قاقمیم دیگان بولور. حال بوکه اوزی برنچی شریر وظالم بولور. بو کیریلکلر هر قوم وملت آراسنده بولادر. بز اهل اسلام‌ده بوندی کیریلردن خالی ومحروم توگلمز)

حریت پارتیه‌سی مملکتنی بورچقه باترونی معقول کورمیدر. فقیرله‌نه باشلاغان کشی گه خلقغه سر بیرمس اوچون بورچ کوب آلوغه قاراغانده، خلقغه دولتنڭ کیمو سری فاش بولودن قورقمیچی بار آقچه‌نی صاقلاب طوتو وراسخودنی کیمتو معقول بولادر.

روسیه مملکتی حقنده‌ده حریتچیلرنڭ فکر وکیکاشلری شولدر. ایسکی پارتیه‌لر بو کیکاشنی باشقه تورلی تأویل قیلوب قارا خلقنی بوپارتیه چلینلرندن بیزدرمکچی بولالر: «حریت پارتیه‌سی چلینلری یاۋرو پاده حکومتمزگه بورچ طابدرماسقه طرشالر. شول روشچه دولت ومملکتمزنڭ خراب وهلاك بولووینی تلیلر» دیبوب تورلی تیلیگراملر ایله گازیتلرنی طوتردیلر. لکن قارا خلقده عقل یوق توگلدر. بورچنڭ آخری قایا باراچغنی بیك سیزه‌لر. شونڭ اوچون بو سوزگه آلدانو احتماللری یوقدر.

چیلابی شهرندن

حمدلر اولسون اون بش یکرمی سنه‌دن بیرلی حال بتونله‌ی باشقاردی ملتمزنڭ افکاری اوزگاردی هر یرده اویاغلق اثرلری کورلیه باشلادی. شونڭ ثمره‌سی اوله‌رق اوّلا اصول جدید نامی دنیایه چقدی. بوندن صوڭ خلقمز اصول قدیمه اصول جدید فرقه‌لرینه آیرلوب معناسز نزاعلرده بولندیلر. ایمدی حاضر اول نزاعلرده بتو مرتبه سینه کلدی. خلقمز عموما مکتب ومدرسه لری اصلاح فکرینه توشدی. کوب شهرلرده جمعیت خیریه‌لر تاسیس ایدلدی آزغنه حریت علامتلری کورلمکله اون دورت اون بش تورلی ملی غزته لرمز میدانه چقدیلر. کوب طرفلرده قرائت خانه‌لر کتب خانه‌لر آچلدی. بونلردن بری چیلابی شهریدر. بوسنه چیلابی مسلمانلری‌ده کتب خانه آچمق فکرینه توشدیلر. ابراهیم علییف‌نڭ اوینه جیولشوب مشاوره ایدشدکدن صوڭره بالفعل آچمایه قرار ویردیلر. ولدان احمدف جنابلرینی ناظر تعیین قیلدیلر، شهرمزده حالت حربیه اولمق مناسبتیله اقامت ایتمکده اولان گنیرال گوبیرناتوردن رخصت صوردیلر. گوبیرناتور جنابلری‌ده هیچ توقفسز رخصت ویردی. بو امر خیر اوچون شهرمزده تیز زمان اچنده (۱۵۰۰) صوم قدر آقچه‌ده جمع قیلندی. بو آقچه‌لر فقط کتابلر وغزته‌لر اوچون صرف ایدله‌چکدر. بو کتبخانه اوچون مسجد یاننده طاشدن بر یورت بنا قیلمقنی شهرمزدن بر عالی جناب اوز اوستینه آلدی. چیلابی مسلمانلرینڭ همتی بو قدرگه‌گنه منحصر اولمیوب تاشدن‌ینه بر مدرسه‌ده بناء ایده‌چکلردر. الله‌تعالی ارباب خیرانڭ امثالینی تکثیر قیلسون.

(مب)

یولدز کتبخانه‌سی.

یولدز کتبخانه‌سنده اوشبو کتابلر صاتلمقده‌در:

(معلم اوّل) اصول مدیه اوزره ترتیب ایدلمش الفبای ترکیدر. بو الفبا ایله ۷ نچی یه‌شلك بالانی ایکی آی اچنده ترکیچه اوقورغه هم یازارغه اویره‌تمك ممکندر. اوقوتو اصولینی اویره‌نمگه هیچ حاجت یوقدر. کتابنك اوزینی کورگانده نیچك تعلیم قیلناچغینی هرکم آڭلارلقدر. قازان، کیرمان، حاجی طرخان، اوفا، اورینبور، قازاقستان، ترکستان، داغستان، سیبیریه، جونغاریه وقاشغار طرفلرنك جدیدی وقدیمی مکتبلرنك کوبسنده بوالفبا قبول ایدلمشدر . . . . . بهاسی (۱۰) تییندر.

(معلم ثانی) اصول تجریکیه اوزره ترتیب ایدلمش الفبای عربیدر. بو الفبانی معلم اوّلنی اوقوب تمام ایتکان بالالرغه، قرآننی درست ونیز اوقومغه توشندرمك اوچون تعلیم ایدلور. بوننك آخرنده (۳۰) قدر قسقاسوره‌لر بالالراوزلری طانوب اوقورلق درجه‌ده ایری حرف وحرکات ایله آچق شکلده طبع ایدلمشدر. بر آی اچنده بوالفبانی اوّلندن آخرینه‌قدر اوقوغان بالاغه طوغری قرآن کریمنی تعلیم قیلنا باشلانور . . . . . . بهاسی (۷) تییندر.

(قراءت‌قرآن) بوکتابده قرأت عربیه وتجوید قرآن حکملری بیك آچق صورتده بیان قیلنمشدر. استاذدن قرأت‌ایتمه‌گان وعلم تجویدنی اوقوماغان کشی‌ده بو کتاب ایله قرأتینی درستله‌مك ممکندر . . . . بهاسی (۷) تییندر.

(مشق‌خط) شاگردلرنی حسن خط قاعده‌لری بوینچه ماتور یازارغه اویره‌تمك اوچون ترتیب ایدلمش مشق اورنه‌گیدر. بواورنه‌کنك اوستینه یوقا کاغد قویوب، قامش قلم ایله یاکه‌قییق تیمر قلم‌ایله‌یاکه‌یاتسی وقییق یونلمش‌کارانداش‌ایله تکرار یازا یازا بالالرنك یازولری بیك تیز گوزه‌للنه‌در. یازونی مشق یازابلمه‌گان الوغ کشیلرده‌اوشبو مشقنامه ایله گوزل ومشق یازارغه اویره‌نمك ییگلدر. . . . . . . بهاسی (۷) تییندر.

۱) (عقائد)، ۲) (طهارت)، ۳) نماز)، ۴) (جماعت)، ۵) (روزه، زکات وحج) مکتبلراوچون ترتیب قیلنمش مسائل دینیه رساله‌لریدر، که قایو مسئله‌لر حقنده اولدقلری اسملرندن معلومدر . . هربرینك بهاسی (۵) تیین . . . . . . ومجموعی (۲۵) تییندر.

(هلال) دینی بایراملر، تاریخی کونلر وتقویملر. خصوصنده . . . . بهاسی (۱۰) تییندر.

(شریعت) ابتدائی مکتبلرنك (٤) نچی صنف شاگردلری اوچون ترتیب ایدلمشدر. بوکتابده اسلام دیننده فرض، واجب، سنت، مستحب، حلال وحرام یا مکروه بولغان عمللرنك هربرسی اجمالا صانالمشدر. شریعت حکملرینك هر برسندن اجمالا خبردار بولیم دیگان الوغ کیمسه‌لر اوچون‌ده بیك فائده‌لی برکتابدر . . . . بهاسی (۱۰) تییندر.

(عقائد منظومه) نظملی معتقدات رساله‌سیدر. بالالرغه (ادبی مقاملر ایله) حفظ قیلدرمق اوچون ترجمه قیلنمشدر. . . . بهاسی (۵) تییندر.

(عبادات اسلامیه) بوکتابده اسلام دیننده مأمور بولغان عمل وعبادتلرنك هر برسینك حکملری سؤال وجواب طریقیله تفصیلا بیان قیلنمشدر. مکتب شاگردلری اوچون‌ده، الوغ کیمسه‌لر اوچون‌ده، فائده‌لی کتابدر. . . . . . . بهاسی (۳۰) تییندر.

(حقوق اسلامیه) رشدی مکتبلرنك شاگردلری اوچون ترتیب قیلنمشدر. معاشره، معامله، موارثه، ومحاکمه خصوصلرنده اسلام دینی طرفندن بویورلمش قانون ونظاملرینی بیان قیلا طورغان (٤) جزءلك کتابدر. حاضرده (میراث ومقاسمه) اسملی (۳) نچی جزئی نشر اولمشدر. . . . . بهاسی (۱۰) تییندر.

(انباء الانبیاء) مفصل قصص انبیاء وتاریخ دینی کتابیدر. حاضرده فقط برنچی جزئی نشر قیلنمشدر. . . . . . . بهاسی (۳۰) تییندر.

(دروس شفاهیه) مدرسه‌لرده ورشدی مکتبلرده عربچه اوقومغه باشلامش برنچی صنف شاگردلری اوچون تألیف قیلنمش لغات ومکالمهٔ عربیه کتابیدر. عرب لسانینی عملی وشفاهی طریق ایله تعلیم قیلمق اوچون موافق ره‌وشده، عربی لغتلر، جمله ومکالمه‌لر منتظم وتدریجی بر سیستم اوزرنده (۷۵) درسلك ایتوب ترتیب ایدلمشدر. بوکتاب‌ایله هربر هوسلی واجتهادلی کشی، معلمدن باشقه اوزندن اوزی عربچه سویله‌شورگه وعربی کتابلرنی مطالعه قیلورغه اویره‌نمك ممکندر. هر درسی بر تیین اوله‌رق مجموعینك . . بهاسی (۷۵) تییندر.

(استفتاح) ترکی تلنده منتظم صرف عربی کتابیدر. . . . . بهاسی (۳۰) تییندر.

(استکمال) ترکی تلنده منتظم نحو عربی کتابیدر. بوکتابده قواعد نحویه یاوروپالسانلرینك نحو قاعده‌لری سیستیمنده منتظم صورتده ترتیب ایدلمشدر. . . . . بهاسی (۳۰) تییندر.

(قوانین نحویه مدرسه‌لرنك ۲ نچی صنف شاگردلری اوچون تألیف قیلنمش نحو کتابیدر. بو کتابده نحو قاعده‌لری اسلوب جدید اوزره عربچه بیك سهل عباره ایله بیان قیلنمشدر. . بهاسی (۲۰) تییندر.

(میزان الافکار) عربی العباره منطق جدید کتابیدر. بو کتابده علم منطق قاعده‌لری یاوروپا دار الفنونلرینك فلسفه شعبه‌سنده تدریس قیلنمقده اولان ترتیب واصطلاحات اوزره بیك ییگل اسلوب ایله بیان قیلنمشدر. قواعد جدیدهٔ منطقیه‌دن ماعدا علم روح وعلم مباحثه‌نك مهم مسئله‌لرینی وفنون ومعارفك تقسیماتینی شامل (۲۰۸) صفحه‌لك برکتابدر . . . . بهاسی (۵۰) تییندر.

(ترجمان روسی) تدریجی وعملی طریقی اوزره روسچه سویله‌شورگه وروس کتابلرینی مطالعه قیلورغه اویره‌تمك اوچون مکالمهٔ روسیه مجموعه‌سیدر. . . . . بهاسی (۲۰) تییندر.

(متحرك الفبا) قاترغی کاغدکه باصلمش زور، زور حرفلردرکه (۳۲) کیسه‌ك کاغدده هر برسوزنی یازارلق باش، اورتا، آخر ویالغوز حرفلر اصلاح قیلنوب درج قیلنمشدر. بالالرنی حرف طانورغه، اوقورغه ویازارغه ملکه له‌ندرمك اوچون بیك فائده‌لی الفبادر . . . . . بهاسی (۳۰) تییندر.

(دولت دوماسی) ۱۹۰۵ نچی سنه ٦ نچی آوگوستده پادشاهمز ایمپراتور اعظم طرفندن تأسیس وتصدیق ایدلمش **(گوسودارستوینایادوما)** ایله آچلینلر صایلاونك نظامنامه‌لرینك ترجمه‌سی. آخرنده مذکور سنه‌نك ۱۷ نچی اوکتعبرنده صادر اولان الوغ مانیفیست ایله ۱۱ نچی دیکعبرده بویورلمش صایلاونظاملرینی کامله وخصوصنده‌غی الوغ فرماننك کیره‌کلی ماده‌لری‌ده باردر. . بهاسی (۲۰) تییندر.

گوبیرنادن کیلگان صایلاوچیلرغه صایلاو خصوصنده هر تورلی معلومات بیرور اوچون قزان مسلمانلری طرفندن بر کامیسیه یاصالدی. بلغارده ۱۱ نچی نومرده ایرته ساعت ۱۰دن برگه قدر اویله‌دن صوڭ ساعت ٤ دن ٦غه‌قدر مشاوره گه کیلگان کشیلر قبول ایتله‌در.

تش دوکتوری

ا. م. بورلیاند. بالشوی پرالومنی‌اورامده گوردزین یورطنده. سرحاولرنی ایرته‌گی ساعت اوندن کیچکی ساعت آلتی‌غه قدر قبول ایته، یاڭا تشلر قویادر.

دوخونوی صوبرانیه‌دن وباشقه محکمه‌لردن بولغان سؤاللرغه قارشی میتریکه دفترندن روسچه رسمی جواب اوچون کیره‌کلی سوزلری باصدرلمش کاغدلرنك یوز نسخه‌سی ۲ صوم ۵۰ تییندن قزانده کریمفلر کتبخانه‌سنده صاتلمقده‌در. ۳—۲

تش طبیبی.

کالیریه آ. سمیرنوڤا هر کون تشلری ضعیف کشیلرنی قبول‌ایتوب آورتقان تشلرنی دوالیدر، کیتلگان تشلرنی آلتون وفارفور ایله‌یامیدر، آلتوندن کومشدن وکاوچوکدن یاصالغان یاڭا تشلر قویادر. الوغ کازانسکی اورامده بیرگمان یورتنده ۲۳ نچی فاتیرده.

محرر وناشری:
احمد هادی مقصودی.

Лито-Типографія И. Н. Харитонова. Казань, Пассажъ. Редакторъ-издатель Ахмедъ-Гадій Низамовичъ Максудовъ.